

การศึกษาเชิงคุณภาพผลกระทบและความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

A QUALITATIVE STUDY, THE IMPACT AND EXPECTATION OF ONLINE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT. UNDER THE CORONAVIRUS DISEASE 2019 PANDEMIC OF STUDENT, PARENTS AND TEACHERS AT MUANG MAI CHONBURI KINDERGARTEN UNDER THE CHONBURI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION.

Received: June 13, 2023

Revised: July 17, 2023

Accepted: July, 2023

อาทิตย์ แสนธิ^{1*} และ สมศักดิ์ เอี่ยมคงสี²Arthit Saenti^{1*} and Somsak Aeamkongsee²

*Corresponding author, Email: arthitsaenti@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจผลกระทบและค้นหาความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ในปีการศึกษา 2564 โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 56 คน ประกอบด้วย นักเรียน 10 คน ผู้ปกครอง 10 คน ครู 8 คน จากระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียน 10 คน ผู้ปกครอง 10 คน และครู 8 คน จากระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) แบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ แนวคำถาม การสนทนากลุ่มเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม จำนวน 6 ครั้ง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม QDA Miner lite โดยการวิเคราะห์เนื้อหาผลการศึกษา พบว่า เกิดผลกระทบดังนี้ (1) ด้านร่างกาย นักเรียนมีปัญหา ด้านร่างกาย จากการออกกำลังกายน้อยลง มีปัญหาด้านสายตา (2) ด้านจิตใจ มีความเครียดจากรูปแบบการเรียนและความไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ (3) ด้านการเรียน นักเรียนมีความยากลำบากในการเรียนรู้มากขึ้น มีสมาธิต่อการเรียนน้อยลง และผู้ปกครองมีสมาธิต่อการทำงานน้อยลง เพราะต้องดูแลนักเรียนมากขึ้น (4) ด้านการเงิน มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และ (5) ด้านสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างทุกกลุ่มน้อยลง และผู้บังคับบัญชาไม่เข้าใจผู้ปกครองที่ต้องดูแลนักเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ได้ค้นพบความคาดหวัง ดังนี้ (1) คาดหวังรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่ไม่ส่งผลเสียต่อร่างกายของนักเรียน (2) คาดหวังให้มีเวลา อุปกรณ์ และความรู้ที่เพียงพอ เพื่อลดความเครียด (3) นักเรียนมีความคาดหวังต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองคาดหวังให้รูปแบบการทำงานสอดคล้องกับการเรียนของนักเรียน และครูคาดหวังที่จะพัฒนาตนเอง (4) ความคาดหวังด้านการเงิน ต้องการให้โรงเรียนและรัฐบาลสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ค่าใช้จ่าย และการพัฒนาความรู้ และ (5) ความคาดหวังด้านสังคม มีปฏิสัมพันธ์เพิ่มขึ้นระหว่างนักเรียนและครู โดยผู้ปกครองและครูคาดหวังความเข้าใจจากครอบครัว และผู้บังคับบัญชา

คำสำคัญ: สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019, ผลกระทบ, ความคาดหวัง, การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์

¹ นิติบัญญัติโท, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยการจัดการ, มหาวิทยาลัยพะเยา

¹ M.E. Student, Program in Educational Administration, College of Management, Bangkok - University of Phayao.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยการจัดการ, มหาวิทยาลัยพะเยา (อาจารย์ที่ปรึกษา)

² Asst. Prof., Program in Educational Administration, College of Management, Bangkok - University of Phayao. (Advisor)

Abstract

The researcher conducted a qualitative research study with the objective of studying the impact and expectations of online teaching and learning management under the epidemic situation of the Coronavirus Disease 2019 of students, parents, and teachers of Muang Mai Chonburi Kindergarten School, under Chonburi Provincial Administrative Organization in students, parents, and teachers of grade 3 and grade 6 levels. There are 56 Samples, consisting of 10 students, 10 parents, and 8 teachers from grade 3; 10 students, 10 parents, and 8 teachers from grade 6. The samples were chosen using Key Information and purposive sampling. The tool used was the group discussion questions. Data were collected by group discussion for 6 times and analyzed by QDA Miner Lite program. By content analysis, the results were showed as follows: (1) Physically, students had fewer physical problems from exercising. (2) Mentally, there were stress from learning and unpreparedness in various aspects (3) in terms of learning, students have more learning difficulties and less concentration on studying and parents had less concentration on work because they had to take care of students, (4) financially, there are increased expenses and (5) socially, there were fewer relationships between all groups. Supervisors did not understand parents who have to take care of students. The findings revealed the following expectations: (1) expecting an online teaching style that does not adversely affect the student physically; (2) expecting to have sufficient time, equipment, and knowledge. To reduce the stress (3) students have expectations for an effective teaching style. Parents expect their working to be consistent with the students' learning, and teachers expect to develop themselves in the progress (4) financial expectations; school and government must support the equipment, costs, and knowledge development; and (5) social expectations; increased interaction between students and teachers. Parents and teachers expect understanding from their families and supervisors

Keywords: COVID-19 outbreak, Impact, Expectation, Online learning

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้มีการแพร่ระบาดรุนแรงเป็นระลอกที่ 3 ในประเทศไทย เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นในระลอกที่ 3 เทียบกับระลอกที่ 1 และ 2 จะพบว่าการแพร่ระบาดในระลอกที่ 3 มีความรุนแรงที่มากกว่าอย่างมาก โดยในระลอกที่ 1 นั้นเกิดขึ้นในระหว่างช่วงวันที่ 18 มีนาคม 2563 และลดลงอย่างมีนัยสำคัญในวันที่ 12 เมษายน 2563 รวมเป็นเวลา 25 วัน โดยมีจุดสูงสุดอยู่ที่การติดเชื้อต่อวันที่ 188 ราย สำหรับการแพร่ระบาดระลอกที่ 2 เกิดขึ้นเป็นเวลา 103 วัน และมีจำนวนผู้ติดเชื้อรายวันสูงสุดที่ 959 ราย แต่สำหรับการแพร่ระบาดในระลอกที่ 3 ได้เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2564 มีจำนวนผู้ติดเชื้อในระดับสูง (TDRI, 2021) โดยตัวเลขผู้ติดเชื้อรายวันสูงสุดอยู่ที่ 23,418 ราย เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2564 (ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019, 2564) สำหรับสถานการณ์

การแพร่ระบาดในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า ตั้งแต่เริ่มการระบาดในระลอกที่ 1 จนถึง ณ วันที่ 25 มกราคม 2565 มีผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สะสมจำนวนทั้งสิ้น 128,618 ราย โดยมียอดผู้ติดเชื้อสูงสุดในวันที่ 4 สิงหาคม 2564 จำนวน 1,678 ราย (ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดชลบุรี, 2565) เมื่อเทียบจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมกับจำนวนประชากรในจังหวัดชลบุรี จำนวน 1,583,633 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2564) พบว่า มีผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สะสมในจังหวัดชลบุรี คิดเป็นร้อยละ 8.12 ของจำนวนประชากรในจังหวัด

ด้วยเหตุนี้ ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2564 เป็นต้นมา ถึงสิ้นภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 กระทรวงศึกษาธิการ จึงยึดแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับ ของกระทรวงศึกษาธิการปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษเพื่อความปลอดภัยของนักเรียน และเพื่อลดการแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงได้ประกาศให้โรงเรียนในสังกัดและในกำกับ ของกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่ 28 จังหวัด ซึ่งมีจังหวัดชลบุรีเป็น 1 ใน 28 จังหวัด ปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษและใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ เช่น การสื่อสารแบบทางไกล หรือจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ หรือ ด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ หากไม่สามารถจัดการเรียนการสอนโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้อาจจัดการเรียนการสอน โดยไปส่งงาน หรือมอบหมายงานตามความเหมาะสม โดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) นอกจากนี้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ มท 0816.3/ว 01 ลงวันที่ 3 มกราคม 2564 เรื่อง การปิด สถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ระลอกใหม่ โดยขอความร่วมมือจังหวัดแจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสถานศึกษาในสังกัดดำเนินการ ดังนี้ (1) ให้สถานศึกษา ในสังกัดทุกแห่งในพื้นที่ควบคุมสูงสุด 28 จังหวัด ปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2564 เป็นต้นไป (2) กรณีผู้ว่าราชการจังหวัด กำหนดมาตรการเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่กำหนดในข้อ (1) ขอให้นายกองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่นพิจารณาดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการดังกล่าว และ (3) ในระหว่างที่สถานศึกษาต้องปิดการจัด การเรียนการสอนให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาพิจารณาแนวทางการจัดการเรียนการสอนรูปแบบ การสื่อสารทางไกล รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือรูปแบบอื่นตามความเหมาะสม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564)

ทางด้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ได้มีนโยบายโดยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายวิทยา คุณปลื้ม) เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2564 ทางด้านการศึกษาโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถ เข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมทัดเทียมและมีคุณภาพ โดยมีกรอบแนวทางปฏิบัติสำคัญ คือ การศึกษาทางไกลโดยใช้ เทคโนโลยี(องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี, 2564) ประกอบกับคำสั่งคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดชลบุรีที่ 33/2564 เรื่อง มาตรการเร่งด่วนในการป้องกันวิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus disease 2019 (COVID - 19)) ในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2564 โดยเห็นชอบให้โรงเรียนและ สถาบันการศึกษาทุกประเภท ทั้งในระบบและนอกระบบในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ให้สามารถจัดการเรียนการสอนหรือ การทำกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนใน 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การเรียนการสอนผ่านโทรทัศน์ ระบบเคเบิลโทรทัศน์และระบบดาวเทียม (On air) (2) การเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Online) (3) การเรียนการสอนโดยการใช้ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ (On demand) และ (4) การเรียนการสอนโดย การจัดหนังสือ แบบฝึกหัด ใบงานให้กับนักเรียน เพื่อนำไปเรียนรู้ที่บ้านภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ปกครอง

(On hand) (คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดชลบุรี, 9 มิถุนายน 2564) ด้วยเหตุนี้โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี จึงมีหนังสือแจ้งผู้ปกครองเพื่อรับทราบถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 14 มิถุนายน 2564 เป็นต้นไป ซึ่งมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ (1) ฝ่ายปฐมวัย จัดการเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Online) ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line) (On demand) ผสมผสานกับรูปแบบการจัดหนังสือ แบบฝึกหัด ใบงาน ให้กับนักเรียน เพื่อนำไปเรียนรู้ที่บ้านภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ปกครอง และ (2) ฝ่ายประถมศึกษาจัดการเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Online) ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ คือ ไลน์ (Line) Cisco webex และ Google workspace for education (On demand) ผสมผสานกับรูปแบบการจัดหนังสือ แบบฝึกหัด ใบงาน ให้กับนักเรียนเพื่อนำไปเรียนรู้ที่บ้านภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ปกครอง (โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี, 2564)

ทั้งนี้ จากผลสำรวจของศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อเดือนสิงหาคม 2564 พบว่า นักเรียนได้รับผลกระทบจากการเรียน แบบออนไลน์ 7 อันดับแรก ได้แก่ (1) ปวดตา ปวดเมื่อย ปวดหลัง (2) เครียดและกังวลใจ โดยเฉพาะนักเรียนที่เตรียมเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และเตรียมสอบเข้าระดับอุดมศึกษา (3) พักผ่อนน้อยและนอนน้อยลง (4) เบื่อหน่ายไม่อยากเรียน (5) มีกิจกรรมทางด้านร่างกาย ออกกำลังกายน้อยลง (6) สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียน ขาดสมาธิในการเรียน และ (7) รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา (กรุงเทพมหานครกิจออนไลน์, 2564) ทางด้านศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เมื่อเดือนมิถุนายน 2564 ต่ออุปสรรคในการที่บุตรหลานต้องเรียนแบบออนไลน์ (มติชนสุดสัปดาห์, 2564) พบว่า ผู้ปกครองกว่า ร้อยละ 79.10 เกิดอุปสรรคในการเรียนออนไลน์ โดยอุปสรรคหลัก คือ ขาดความพร้อมทางด้านอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ โดยนักเรียนส่วนใหญ่เรียนผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ ร้อยละ 50.90 เรียนผ่านแท็บเล็ต ร้อยละ 34.20 และเรียนผ่านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ร้อยละ 14.90 โดยกลุ่มผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยจะพบปัญหาเรื่องขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีบุตรหลานในวัยเรียนมากกว่า 1 คน และผู้ปกครองบางส่วนแสดงความคิดเห็นว่า มีรายจ่ายค่าอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น (มติชนสุดสัปดาห์, 2564)

สำหรับในประเด็นการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ในปี ค.ศ. 2018 PISA หรือ Program for international student assessment ได้สอบถามนักเรียน อายุ 15 ปี และผู้บริหารโรงเรียนใน 79 ประเทศ ในกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการเข้าถึงการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของไทย พบว่า นักเรียนไทยยังขาดแคลนปัจจัยสำหรับการเรียนออนไลน์ ได้แก่ สถานที่ที่เหมาะสม อุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ และอินเทอร์เน็ต แต่เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ พบว่า ครูไทยมีความพร้อมในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลในการเรียนการสอนแบบออนไลน์มากกว่ากลุ่มประเทศสมาชิกอื่น ๆ (PISA Thailand, 2563)

โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ซึ่งต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบและความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะ

ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและบริบทของจังหวัดชลบุรี โดยมุ่งทำการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต้องเข้ารับการทดสอบประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (NT: National Test) และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องเข้ารับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET: Ordinary national educational test) และต้องเข้ารับการทดสอบเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนอื่น ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนในระดับชั้นดังกล่าว มีความเครียดสูงกว่าระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ และในอนาคตอาจมีโรคติดเชื้ออุบัติใหม่เกิดขึ้นได้อีก ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนเพื่อรับมือกับสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญทั้งในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทำความเข้าใจผลกระทบที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อค้นหาความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อทำความเข้าใจผลกระทบและค้นหาความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ปกครองของนักเรียน และครู โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) แบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวนทั้งสิ้น 56 คน ประกอบด้วยนักเรียน จำนวน 10 คน ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน และครู 8 คน จากระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียน จำนวน 10 คน ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน และครู 8 คน จากระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 โดยรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2565 – มีนาคม 2566

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงผลกระทบและความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาด

ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เครื่องมือที่ใช้ คือ แนวคำถามการสนทนากลุ่มในการ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีประเด็นการสนทนาหลักด้านผลกระทบ 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) ผลกระทบด้านร่างกาย (2) ผลกระทบด้านจิตใจ (3) ผลกระทบด้านการเรียน/อาชีพ (4) ผลกระทบด้านการเงิน และ (5) ผลกระทบด้านสังคม และประเด็นสนทนาหลักด้านความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) ความคาดหวังด้านร่างกาย (2) ความคาดหวังด้านจิตใจความคาดหวัง (3) ด้านการเรียน/อาชีพ (4) ความคาดหวังด้านการเงิน และ (5) ความคาดหวังด้านสังคม

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) สร้างแนวคำถามการสนทนากลุ่มที่มีความเฉพาะสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม
- 3) นำแนวคำถามการสนทนากลุ่มให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมตามโครงสร้างเนื้อหา และภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
- 4) เสนอแนวคำถามการสนทนากลุ่มต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) และหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.825
- 5) นำแนวคำถามการสนทนากลุ่มไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ที่ดำเนินการศึกษา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ทำหนังสือขออนุญาตการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม ในโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี จากผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

2.2 คัดเลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือก จำนวนทั้งสิ้น 56 คน ประกอบด้วย (1) นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน (2) ผู้ปกครองระดับประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน โดยต้องเป็นผู้ปกครองของ (1) (3) ครูระดับประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 คน (4) นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน (5) ผู้ปกครองระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน โดยต้องเป็นผู้ปกครองของ (4) และ (6) ครูระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 คน

2.3 ประสานบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อแจ้งความประสงค์ และนัดหมายวัน เวลา สถานที่ ในการสนทนากลุ่ม ณ โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

2.4 ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม ณ โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ด้วยตนเองพร้อมบันทึกการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียง จำนวน 6 ครั้ง ครั้งละ 45-60 นาที ก่อนทำการถอดเทป และบันทึกการสนทนาแต่ละครั้ง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนที่จะเริ่มการสนทนากลุ่มครั้งถัดไป ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อค้นพบจากการสนทนาแต่ละครั้งเชื่อมโยงไปสู่การสนทนากลุ่มครั้งต่อไป และเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่พบในแต่ละกลุ่มให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

3. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้น มีความถูกต้องหรือไม่ โดยมีวิธีการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูลด้านบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และครู สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยโปรแกรม QDA Miner lite

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ในประเด็นสำคัญที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาจำแนกประเภทข้อมูลรายกลุ่ม ทั้งในระดับจุลภาค และมหภาค ก่อนนำมาเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มแบบสามเส้าด้านข้อมูล ระหว่างข้อมูลจากนักเรียน ข้อมูลจากผู้ปกครอง และข้อมูลจากครูแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์ส่วนประกอบ โดยการนำปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับผลกระทบและความคาดหวังของบุคคล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาเปรียบเทียบกันภายในกลุ่ม และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผลการวิจัย พบว่า

1. ผลกระทบจากการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2564

1.1 ผลกระทบด้านร่างกาย พบว่า ในกลุ่มนักเรียนประสบปัญหาผลกระทบด้านร่างกายจากการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือ ออกกำลังกายน้อยลงรับประทานอาหารไม่ตรงเวลาส่งผลให้น้ำหนักเพิ่มขึ้น อีกทั้งมีการใช้สายตาในการจ้องจอคอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์มือถือเป็นเวลานานอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้สุขภาพตาแย่ลง ดังที่นักเรียนคนหนึ่ง กล่าวว่า “ไม่ค่อยออกไปข้างนอกบ้าน ต้องใช้สายตามากขึ้น ในการมองจอทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย ทำให้ร่างกายอ่อนแอ” (นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 3) โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับผลกระทบทางด้านร่างกายไม่ต่างกัน ทางด้านผู้ปกครอง และครูมีผลกระทบด้านร่างกายเช่นเดียวกัน คือ มีเวลาในการพักผ่อนน้อยลง จึงทำให้ร่างกายมีความอ่อนล้าอ่อนเพลีย มีอาการปวดหลัง ปวดศีรษะ มีอาการของ Office syndrome ดังที่ผู้ปกครองคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “แทนที่เราจะได้มีเวลาไปออกกำลังกายเราก็ต้องมานั่งกับลูกตลอด เพราะว่า ถ้าเราไม่ได้ดู บางทีเขาไม่ได้สนใจการเรียน” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 2) และครูคนหนึ่งกล่าวว่า “ต้องอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์ตลอดเวลาเลยเป็นปัญหาในเรื่องของสายตา เพราะว่าเราจ้องจอคอมพิวเตอร์เป็นเวลาค่อนข้างนาน มีนอนไม่หลับนอนไม่เป็นเวลา Office syndrome ปวดขามากเพราะไม่ได้นั่งโต๊ะสอนแต่นั่งกับพื้นสอน” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 1)

1.2 ผลกระทบด้านจิตใจ พบว่า บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม ให้ข้อมูลด้านผลกระทบด้านจิตใจตรงกันว่ามีความเครียดในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สูง เนื่องจากนักเรียนและผู้ปกครอง มีความกังวลเกี่ยวกับคุณภาพของการเรียนของนักเรียนที่ปรับเปลี่ยนมาเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบที่ไม่คุ้นเคย ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “ผู้ปกครองเครียด เครียดตามหนูที่เรียนไม่รู้เรื่อง” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 2) และผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “ทำให้เราเครียดด้วย ทำให้แม่เครียด เพราะงานใหม่ที่ครูตามเราก็ไม่รู้ว่าจะลูกเราส่งงานครบหรือเปล่า เพราะว่าเรากับแฟนต่างคนต่างทำงานออนไลน์ เลยไม่ได้ประสานกันว่าลูกส่งงานหรือไม่” (ผู้ปกครอง

ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 8) รวมถึงครู ได้ให้ข้อมูลว่ามีความเครียดในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เนื่องจากขาดความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี ทั้งความพร้อมด้านอุปกรณ์ และความพร้อมด้านองค์ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ ดังที่ครูคนหนึ่งกล่าวว่า “มีความกังวลและความเครียดเรื่องการใช้เทคโนโลยี เพราะว่ามันเป็นการเริ่มใหม่หมดทุกอย่าง ทั้งโปรแกรมที่ใช้สอน ทั้งสื่อการสอนต้องเรียนรู้ใหม่ ต้องพร้อมใช้เลย ต้องศึกษาใหม่ ทำใหม่หมดเลย ก็เลยเกิดความกังวล เกิดความกดดัน” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 4)

1.3 ผลกระทบด้านการเรียน พบว่า กลุ่มนักเรียนมีผลกระทบด้านการเรียน คือ มีความสามารถในการทำความเข้าใจบทเรียนได้น้อยลง เรียนไม่เข้าใจมากขึ้น และมีผลการเรียนลดลงอย่างเห็นได้ชัดในหลายวิชา ดังที่นักเรียนคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “ลืมนบทเรียนที่เรียนมา เพราะอัดเนื้อหาเข้าไปเยอะมาก ทำให้เราไม่รู้เรื่องบ้าง ลืมบ้าง” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 1)

ในส่วนของผลกระทบด้านอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองมีความยากลำบากในการทำงานมากยิ่งขึ้น มีสมาธิจดจ่อในการทำงานลดลง เนื่องจากต้องมีการแบ่งเวลาจากการทำงาน เพื่อดูแลลูกระหว่างที่ลูกเรียนออนไลน์ เช่นที่ผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “ส่งผลกระทบต่อการทำงานเหมือนเราต้องมาทำงานกับลูกต้องมาอยู่ที่บ้านแม่ก็ต้องแบ่งเวลา บางทีไม่อยู่ก็ต้องให้คนอื่นช่วยดู ไม่ปล่อยลูกให้เรียนอยู่คนเดียว” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 7)

ทางด้านผลกระทบด้านอาชีพของครู พบว่า มีความยากลำบากในการทำงานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ จึงต้องเร่งเรียนรู้ภายในระยะเวลาจำกัด ดังที่ครูคนหนึ่งกล่าวว่า “เป็นเรื่องการใช้สื่อ ใช้เทคโนโลยี การใช้สื่อที่มันเป็นสื่อของจริง เพราะบางสิ่งบางอย่างมันจำเป็น ต้องมีการสาธิตให้เห็นของจริงที่ไม่ได้ผ่านหน้าจอครับ อย่างเช่นกรณีสอนกรีฑา เราสอนออนไลน์ เราจะทำอย่างไรที่จะให้เด็กรู้ว่า รองเท้าสตั๊ดในการวิ่งต้องเป็นแบบนี้ และการวิ่ง ทักษะการวิ่ง มันต้องเริ่มอย่างนั้นๆ คือเราไม่ทราบว่าจะให้เด็กดูว่า เราสอนเด็กที่สนใจอยู่ในใจเรา เขาจะได้ปฏิบัติตามที่เราพูดมาน้อยขนาดไหน อย่างเช่นเราสอนเรื่องของการทุ่มพุ่งขว้าง มันอาจจะมึนๆ อาจจะมึนอะไรต่าง ๆ ให้อู๋ แต่ถ้าหากว่าเขามา On-site ในโรงเรียนการปฏิบัติ เขาอาจจะมึนมากขึ้น เพราะเขาได้หยิบของจริงแล้วเขาได้ใช้ของจริง” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 8)

1.4 ผลกระทบด้านการเงิน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น เนื่องจากใช้ไฟฟ้ามากขึ้น ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น และหลายครอบครัวต้องซื้ออุปกรณ์เพื่อนำมาจัดการเรียนการสอนออนไลน์ แต่หลายครอบครัวมีรายรับเท่าเดิม หรือบางครอบครัวรายรับลดลง เนื่องจากถูกลดเงินเดือนเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือไม่สามารถทำงานเสริมเพื่อเป็นรายได้พิเศษได้ จึงทำให้เกิดปัญหาทางการเงิน ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “ค่าไฟขึ้น ค่าเน็ต ค่าคอมพ์ ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่จะใช้เรียนออนไลน์ต้องคอยซ่อมแล้วก็คอยซื้อพวกอุปกรณ์ที่ใช้เป็นกล้อง แต่ถ้ามาโรงเรียนก็ไม่จำเป็นต้องใช้ค่ะ” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 6) เช่นเดียวกับผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “ค่าอินเทอร์เน็ตต้องใช้ ต้องเปิดแอร์ มีค่ากินอีกเพราะถ้าเกิดเปิดเทอมน้องจะมาที่โรงเรียนใช้ไหมคะ น้องก็กินแค่แค่ข้าวเข้ามาจากบ้านแล้วกลับไปกินข้าวเย็นที่บ้านแต่ที่นี้พออยู่บ้าน เช้า กลางวัน เย็นแล้วขนม ของกินต้องมีตลอด” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 3) และครูคนหนึ่งกล่าวว่า “ค่าใช้จ่ายเพิ่มจากที่เราใช้แต่เน็ตนิดเดียวก็ต้องเพิ่มไปอีก โทรศัพท์อีก

โน้ตบุ๊ก ไอแพด มันต้องควบคุมหลายอย่าง บางท่านก็เปิดอินเตอร์เน็ตบ้านจากที่ไม่เคยติด ต้องมีไม้ค้ำ มีกล้องนะ มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 6)

1.5 ผลกระทบด้านสังคม จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สามารถแบ่งประเด็นย่อยของผลกระทบด้านสังคมออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม ให้ข้อมูลตรงกันว่า มีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว โดยมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวน้อยลง ถึงแม้ว่า จะอยู่บ้านเดียวกัน แต่ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนเอง คือ นักเรียนก็เรียนออนไลน์ สำหรับผู้ปกครองก็ Work from home ซึ่งในกรณีของครู คือ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่บ้าน ส่งผลให้คุยกันน้อยลงและมีการทะเลาะกันบ่อยครั้ง เนื่องจากสมาชิกครอบครัวมีความเครียดสูง ดังที่ผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “ทะเลาะกันมากขึ้นกับลูก เพราะว่าเราบังคับให้เขาเรียนแต่เขาก็ไม่ได้อยากเรียน อยู่หน้าจอตลอดทั้งวันบางทีเขาก็เบื่อ เขาก็ไม่ยอมดู แล้วไม่ได้สอนเหมือนในห้องที่เด็กก็เล่นเกมได้ ฟังครูพูดบางทีเขาก็เบื่อ” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 1)

2) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ทั้งเพื่อนร่วมห้องของนักเรียน เพื่อนร่วมงานของครู และผู้ปกครอง รวมถึงเพื่อนบ้านของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนน้อยมาก เนื่องจากต้องใช้เวลาไปกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ หรือ Work from home จึงไม่มีเวลาในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงทำให้ไม่มีกิจกรรมนอกบ้าน ไม่มีการสังสรรค์กับเพื่อนนอกบ้าน ดังที่นักเรียนคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “ความสัมพันธ์กับเพื่อนไม่สนิทกันเลยคะ ไม่กล้าทักเพื่อนทั้ง ๆ ที่อยู่ห้องเดียวกัน” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 10)

3) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ของครูและนักเรียน พบว่า ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันน้อยมาก โดยเฉพาะนักเรียนที่ย้ายมาใหม่ เนื่องจากไม่ได้พบหน้ากัน ไม่ได้มีกิจกรรมร่วมกันอีกทั้งมีเวลาพูดคุยกันรายบุคคลน้อยมาก จึงส่งผลให้ครูรู้จักนักเรียนน้อย และนักเรียนก็ไม่กล้าที่จะพูดคุยกับครูเพื่อปรึกษาเรื่องเรียนหรือเรื่องส่วนตัว ดังที่ครูคนหนึ่งกล่าวว่า “ปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนเราก็อาจจะน้อยลง หรืออาจ จะไม่มีเลย เราไม่สามารถสอนคุณธรรมเขาได้ เราไม่สามารถสอดแทรกเรื่องที่เรายากจะสอนกับเขาได้เต็มที่” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 4)

4) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มครู และผู้ปกครอง ให้ข้อมูลว่า ในช่วงที่มีการเรียนการสอนออนไลน์ ค่อนข้างมีปัญหากับผู้บังคับบัญชาเนื่องจากต้องช่วยลูกเรียนออนไลน์ หรือปัญหาความเสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาบางคนไม่เข้าใจ และมีผลต่อการประเมินงานในอนาคต ดังที่ผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพราะเขาไม่เข้าใจเราว่าเราต้องดูแลก่อน บางที ตอนเช้าเราต้องรีบตื่นมาเพื่อเตรียมอาหารไว้ให้ลูก เพราะเขาอยู่ทั้งวันนะเราก็จะเข้านสายนิดหน่อย แต่ว่าผู้บังคับบัญชาอาจไม่เข้าใจ” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 2)

2. ความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2.1 ความคาดหวังด้านร่างกาย พบว่า นักเรียนและผู้ปกครองมีความคาดหวังให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในแต่ละวิชาใช้เวลาสั้นลง เพื่อที่จะได้มีเวลาในการออกกำลังกาย หรือทำกิจกรรมนอกบ้านเพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและมีเวลาในการพักผ่อนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังมีความคาดหวังให้มีการปรับปรุงแบบ

การเรียนการสอนออนไลน์ที่ห่วงใยสุขภาพนักเรียนมากยิ่งขึ้น โดยการเพิ่มช่วงเวลาในการพักระหว่างชั่วโมงเรียนหรือคาบเรียนให้มากขึ้น มีช่วงการพักที่บ่อยครั้งขึ้น ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “อยากมีเวลาพักผ่อนเยอะขึ้น เพราะเรียน 7-8 วิชาต่อวัน มันเยอะมาก” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 7) และผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “อยากให้เวลาว่างมากขึ้นอาจจะแต่ละคาบหมดเร็วขึ้น เพื่อที่จะได้เอาเวลาตรงนั้นไปดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองครับ” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 7) ทางด้านครู มีความคาดหวังที่จะมีเวลาพักผ่อนเพิ่มขึ้น รวมถึงได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ส่งเสริมสุขภาพจากทางรัฐบาล หรือโรงเรียน เช่น แก้วน้ำม้วน แก้วที่น้ำง้วนนาน ๆ ได้อย่างสบายตัว รวมถึงมีความคาดหวังว่าจะมีเวลาในการดูแลสุขภาพร่างกายตนเองมากยิ่งขึ้น ดังที่ครูท่านหนึ่งกล่าวว่า “เวลาเรานั่งสอนเราไม่อยากปวดตา เราไม่อยากปวดหลัง มีความคาดหวังอยากให้สุขภาพมันแข็งแรงนั้นแหละ เพราะว่าเราใช้มันไปเยอะไป” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 6)

2.2 ความคาดหวังด้านจิตใจ พบว่า นักเรียนมีความคาดหวังให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนออนไลน์ ให้มีความน่าสนใจ ผ่อนคลาย เข้าใจได้ง่าย เหมาะสมต่อระดับการเรียนรู้ของนักเรียน และมีสื่อการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า “อยากให้ไม่เครียด ชิว ๆ จะได้ไม่ต้องมาคอยนั่งคิดว่ามันหมดเวลาเมื่อไร จะได้มีสมาธิกับการเรียนเพิ่มมากขึ้น” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 3) ทางด้านผู้ปกครองมีความคาดหวังให้ทางโรงเรียนมีการปรับรูปแบบการเรียน การสอนที่ให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน สนุกกับการเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น และเพื่อลดความกังวลของผู้ปกครองที่มีต่อผลการเรียนของลูกลงด้วย ดังที่ผู้ปกครองคนหนึ่ง กล่าวว่า “อยากให้นักเรียนเรียนสนุก อยากให้นักเรียนไม่มีความเครียดรวมถึงครอบครัวของนักเรียนด้วย” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 7) และครู มีความคาดหวังเรื่องเวลาในการเตรียมตัวก่อนทำการเรียนการสอนออนไลน์ มีความคาดหวังที่จะได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์จากทางโรงเรียนที่เพียงพอ รวมถึงการได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้เรื่องการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

2.3 ความคาดหวังด้านการเรียน พบว่า นักเรียนมีความคาดหวังให้ครูถ่ายทอดบทเรียนช้าลง ให้เวลาในการทำความเข้าใจบทเรียนมากขึ้น มีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ รวมถึงมีการพัฒนาสื่อการสอนที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ถามคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นในห้องเรียนมากขึ้น รวมถึงคาดหวังให้ทางโรงเรียนมีการสนับสนุนอุปกรณ์สำหรับการเรียนออนไลน์ เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “อยากให้อุปกรณ์พอเพียง โรงเรียนมีการสนับสนุนอุปกรณ์ในการเรียนรู้ มีการสนับสนุนอินเทอร์เน็ตเพื่อให้การสื่อสารไม่ติดขัดค่ะ” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 4)

ทางด้านความคาดหวังด้านอาชีพของผู้ปกครอง มีความคาดหวังด้านเวลาในการทำงานอย่างเต็มที่ โดยปรับรูปแบบการทำงานออนไลน์ หรือรูปแบบของการ Work from home ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และลดความกังวลต่อการเรียนออนไลน์ของนักเรียนลง ดังที่ผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “อยากจะไปทำงานให้ช้าลง อยากมีเวลาให้ลูกแล้วก็อยากทำงานให้ดีไปพร้อม ๆ กัน อยากให้ปรับการทำงานเป็นแบบ Work from home พร้อมกับลูกก็เรียนที่บ้านจะได้มีเวลาให้ลูก สมมุติว่าเราเคยต้องไปทำงานสัปดาห์หนึ่ง 5 วัน ก็อยากจะอย่างน้อยสัก 2 วัน เราได้อยู่ Work from home ที่บ้านยังได้มีเวลา” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 8) และครู มีความคาดหวังด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองจากโรงเรียน

ในหลากหลายช่องทาง เช่น โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้ หรือการสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนออนไลน์ หรือมีช่องทางการอบรมฟรีทั้งแบบออนไลน์และแบบอบรมปกติ เพื่อที่ครูจะได้เข้าร่วมการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนเช่นที่ครูคนหนึ่งกล่าวว่า “เราสามารถพัฒนาตนเอง เราสามารถเพิ่มขีดศักยภาพของตัวเองในการทำงานได้” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 2)

2.4 ความคาดหวังด้านการเงิน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม ได้แสดงความคาดหวังตรงกันว่าในการเรียนออนไลน์ ควรส่งผลกระทบต่อรายจ่ายของครอบครัวน้อยที่สุด เช่น มีรายจ่ายค่าไฟตามปกติ หรือลดน้อยลง ไม่เสียค่าอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น โดยคาดหวังให้โรงเรียนมีการสนับสนุนอุปกรณ์ที่เพียงพอ มีการสนับสนุนค่าอินเทอร์เน็ต มีสนับสนุนองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูลง รวมถึงมีความคาดหวังให้รัฐบาลควรมีมาตรการในการช่วยเหลือประชาชน หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนออนไลน์ เช่น ลดค่าน้ำ ค่าไฟ สนับสนุนค่าอินเทอร์เน็ต สนับสนุนอุปกรณ์ในการเรียน เป็นต้น ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “อยากให้โรงเรียนช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่าย อยากให้เรียน On-site เพื่อจะได้ลดรายจ่ายของผู้ปกครอง ลดรายจ่ายประจำเดือนของครอบครัวของเราลง” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 4) เช่นเดียวกับผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “ช่วง Work from home หรือว่าที่เรียนออนไลน์รัฐบาลควรลดค่าไฟค่ะ เพราะว่าคนอยู่บ้านกันเยอะ ทั้งพัดลม ทั้งชาร์จแบตเตอรี่ มือถือ ทั้ง TV อย่างนี้” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 10) และครูคนหนึ่งได้กล่าวว่า “อยากให้มีหน่วยงานหรือโรงเรียนสนับสนุนเรื่องอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ เพื่อที่จะได้ลดภาระค่าใช้จ่ายของคุณครู” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 6)

2.5 ความคาดหวังด้านสังคม

ด้านความคาดหวังด้านสังคม จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาสามารถแบ่งเป็นประเด็นย่อยด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว พบว่า นักเรียนมีความคาดหวังให้มีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวและเพื่อน เพื่อให้ลดความเครียดในการเรียน และผ่อนคลายจิตใจ ไม่ให้รู้สึกเบื่อในการเรียนมากเกินไป ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “อยากให้มีเวลาพูดคุยกัน มีเวลาอยู่ด้วยกัน มีเวลาพักผ่อนไปเที่ยวด้วยกันบ้าง” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 9) ทางด้านผู้ปกครองและครู มีความคาดหวังให้ครอบครัวเข้าใจลักษณะการทำงาน หรือการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เนื่องจากเป็นการ Work from home รูปแบบหนึ่งต้องใช้พื้นที่ในการทำงาน ต้องการบรรยากาศในการทำงานที่เงียบสงบ ต้องการเวลาในการทำงาน และมีความคาดหวังให้มีเวลาในการอยู่ร่วมกับคนในครอบครัวมากยิ่งขึ้น ต้องการเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับคนในครอบครัว มีเวลาพักผ่อนร่วมกับคนในครอบครัว ดังที่ผู้ปกครองคนหนึ่ง กล่าวว่า “คาดหวังว่าให้สมาชิกในครอบครัวดูแลเอาใจใส่กันและกัน เพราะบางคนไม่ได้มีลูกคนเดียว มีลูกสองคนสามคนที่ต้องเรียนออนไลน์ ก็ต้องการให้ช่วยเหลือกัน เช่น ยายดูคุณนี่ ตาคุณนี่ พี่คุณนั่น ต้องมีการพูดคุยกันในครอบครัว” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 3) และครูคนหนึ่งกล่าวว่า “ควรแบ่งพื้นที่การทำงานในบ้านให้ชัดเจน เพราะว่าคุณครูจะต้องใช้สมาธิในการสอน” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 5)

2) ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน พบว่า นักเรียนมีความคาดหวังให้มีช่องทางการสื่อสารที่สามารถติดต่อหรือมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ มีการแบ่งปันเทคนิคการเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการจับคู่เพื่อคอยช่วยเหลือกัน ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “อยากให้เพื่อนเปิดไมค์

ตอบครูบ้าง เปิดไมค์พูดคุยกันบ้าง พูดคุยกันในระบบออนไลน์บ้าง อยากให้เพื่อนเปิดใจพูดคุยกัน อาจจะเป็น Open chat ของแต่ละวิชาหรือโทรหากัน เพื่อปรึกษาเรื่องงานกัน” (นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 6) ทางด้าน ผู้ปกครองมีความคาดหวังว่าต้องการให้เพื่อนร่วมงานมีความเข้าใจภาระเรื่องการเลี้ยงลูกของผู้ปกครอง ซึ่งอาจต้องมีความยืดหยุ่นในการทำงานสูง ดังที่ผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “ให้เพื่อนร่วมงานเข้าใจว่าที่เรามาสายก็คือเราต้องดูแลลูกแล้วที่เรากลับเร็ว คือ รีบกลับไปดูลูก อยากให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกันในการทำงาน เพราะว่าสถานการณ์แบบนี้เราก็ต้องมีความเข้าใจกันนะครับ” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 7) และครูมีความคาดหวังว่าต้องการให้มีการพูดคุยกันเรื่องการวางแผนการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น มีการแบ่งปันเทคนิคการสอนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการสนับสนุนเวลาที่มีปัญหา หรือขาดองค์ความรู้บางประการเรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องดังที่ครูคนหนึ่งกล่าวว่า “คาดหวังว่าจะให้เพื่อนร่วมงานช่วยกันหาวิธีการใหม่ ๆ นวัตกรรมหรือแอปพลิเคชัน ใหม่ ๆ หรือสื่อการสอนใหม่ ๆ เอามาใช้ประยุกต์ในการเรียนการสอนมาแชร์กัน คืออยากมีสื่อนานงาน การแชร์ การแนะนำวิธีการใช้ต่าง ๆ ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันค่ะ” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 1)

3) ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์ของครูและนักเรียน พบว่า ครูมีความคาดหวังให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูในระหว่างสอน มีการทักทาย พูดคุย ตอบคำถาม มีส่วนร่วมในชั้นเรียน มีการพูดคุยกับครูผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้รู้จักกันมากยิ่งขึ้น และเพื่อการดูแลนักเรียนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่ครู คนหนึ่งกล่าวว่า “อยากสนิทสนมแล้วก็มีปฏิสัมพันธ์กลับมา อยากให้ได้ตอบเวลาคุณครูถามก็อยากให้นักเรียนตอบ ช่วยกันตอบ เพื่อเพิ่มบรรยากาศในการเรียนในทิศทางที่ดี เพื่อเพิ่มบรรยากาศการเรียนรู้” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คนที่ 3)

4) ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา พบว่า ครู และผู้ปกครอง ได้แสดง ความคาดหวังตรงกันว่า ต้องการให้ผู้บังคับบัญชามีความเข้าใจในข้อจำกัดของการทำงานขณะที่มีการเรียน การสอนออนไลน์ เช่น ความรู้เรื่องเทคโนโลยี ความพร้อมของอุปกรณ์ ความขัดข้องของสัญญาณอินเทอร์เน็ต การดูแลลูกในขณะทำงาน เป็นต้น ที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานในขณะนั้น ดังที่ผู้ปกครองคนหนึ่งกล่าวว่า “ผู้บังคับบัญชาที่ต้องเข้าใจด้วยว่าช่วงโควิดเราต้องรีบกลับไปดูลูก อยากให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกันนะครับในการทำงาน อะลุ่มอล่วยกัน” (ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 9) และครูคนหนึ่งกล่าวว่า “ให้ผู้บังคับบัญชาใส่ใจทุกวัน โทรหาคุยกับคุณครูบ้าง ว่า คุณครูมีปัญหาอะไร ติดปัญหาอะไรหรือเปล่า?” (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนที่ 6)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้ส่งผลกระทบต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ใน 5 ด้าน คือ (1) ด้านร่างกาย การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้ส่งผลให้นักเรียนมีปัญหา ด้านร่างกายหลายด้านจากการออกกำลังกายน้อยลง มีปัญหาจากการใช้สายตาเนื่องจากมีการใช้คอมพิวเตอร์และ/หรือโทรศัพท์มือถือ รวมถึงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น (2) ด้านจิตใจ พบว่า มีความเครียดจากรูปแบบการเรียน และความไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ ตลอดจนกังวลเกี่ยวกับคุณภาพการเรียนการสอนแบบใหม่ (3) ด้านการเรียน พบว่า นักเรียนมีความยากลำบากในการเรียนรู้มากขึ้น มีสมาธิต่อการเรียนน้อยลง เช่นเดียวกับผู้ปกครองที่มีสมาธิจดจ่อต่อการทำงานน้อยลง เนื่องจากต้องแบ่งเวลาการทำงานมาดูแลนักเรียนมากขึ้น (4) ด้านการเงิน พบว่า มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และ (5) ด้านสังคม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทุกกลุ่มน้อยลง และผู้บังคับบัญชาไม่เข้าใจที่ผู้ปกครองต้องใช้เวลาในการดูแลนักเรียนระหว่างการเรียนการสอนออนไลน์เพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ได้ค้นพบความคาดหวังต่อการเรียนการสอนออนไลน์ ใน 5 ด้าน ดังนี้ (1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคาดหวังรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่ไม่ส่งผลเสียต่อร่างกายของนักเรียน คือ ใช้เวลาเรียนน้อยลง มีเวลาพักมากขึ้น (2) คาดหวังให้มีเวลา อุปกรณ์และความรู้ที่เพียงพอ เพื่อลดความเครียดจากการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ (3) นักเรียนมีความคาดหวังต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ ด้านผู้ปกครองคาดหวังให้รูปแบบการทำงานของตนเองเอื้อและสอดคล้องกับการเรียนของนักเรียนที่เปลี่ยนไป และครูคาดหวังที่จะพัฒนาตนเองในด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (4) ความคาดหวังด้านการเงิน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องการให้โรงเรียนและรัฐบาลสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายและการพัฒนาความรู้ และ (5) ความคาดหวังด้านสังคม คือ การมีปฏิสัมพันธ์เพิ่มขึ้นระหว่างนักเรียนและครู โดยผู้ปกครองและครูคาดหวังความเข้าใจจากครอบครัว และการยอมรับข้อจำกัดในการทำงานที่เป็นผลกระทบจากการเรียน การสอนออนไลน์จากผู้บังคับบัญชา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลกระทบจากการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2564

1.1 ผลกระทบด้านร่างกาย พบว่า (1) กลุ่มนักเรียนประสบปัญหาออกกำลังกายน้อยลง รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา สุขภาพตาแยลง และ (2) ด้านผู้ปกครองและครู มีเวลาในการพักผ่อนน้อยลง มีอาการของ Office syndrome มีปัญหาในเรื่องสายตา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธนชัย คนบุญ และเสาวนีย์ ชูจันทร์ (2563) ที่พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการใช้ชีวิตแบบเดิมเป็น “ความปกติใหม่” (New normal) ซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การดูแลสุขภาพ สุขภาพจิต สังคม เศรษฐกิจ และระบบการศึกษา

1.2 ผลกระทบด้านจิตใจ พบว่า นักเรียน ผู้ปกครองและครู ให้ข้อมูลตรงกันว่ามีความเครียดในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มาลีวัล เลิศสาครศิริ และคณะ (2564, น.15-16) พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ส่งผลกระทบจากการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรม การเรียนของนักเรียน โดยความรุนแรงของผลกระทบดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู/ผู้สอน ปัจจัยด้านนักเรียน/ผู้เรียน ปัจจัยด้านสถานศึกษา และความพร้อมของสื่อ/เทคโนโลยี

1.3 ผลกระทบด้านการเรียน มีข้อค้นพบ ดังนี้ (1) นักเรียน มีความสามารถในการทำความเข้าใจบทเรียนได้น้อยลงและมีผลการเรียนลดลงอย่างเห็นได้ชัด (2) ผู้ปกครอง มีความยากลำบากในการทำงานมากยิ่งขึ้น มีสมาธิในการทำงานลดลง และ (3) ครู เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ จึงมีความยากลำบากในการทำงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิทยา วาโย และคณะ (2563, น. 287-290) พบว่า การจัดการเรียนการสอนออนไลน์มีผลกระทบทางลบ ดังนี้ (1) เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารไม่เพียงพอ (2) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูลดลง (3) นักเรียนต้องปรับเวลา สถานที่ และวิธีการเรียนใหม่ (4) ผู้ปกครองมีภาระในการช่วยเหลือการเรียนรู้ของบุตรหลานเพิ่มมากขึ้น และ (5) ผู้ปกครองรู้สึกที่ตนเองเสียเวลาและเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ

1.4 ผลกระทบด้านการเงิน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ซึ่งหลายครอบครัวมีรายรับเท่าเดิมหรือมีรายรับลดลง จึงทำให้มีปัญหาทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิทยา วาโย และคณะ (2563, น. 287–290) พบว่า มีผลกระทบด้านการเงิน คือ (1) สถานศึกษาส่วนมากไม่ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด (2) นักเรียนและผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ และ (3) ผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างความพร้อมในการเรียนให้กับบุตรหลาน และมีค่าใช้จ่ายเพื่อป้องกันการติดต่อของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้กับบุตรหลานเพิ่มขึ้น

1.5 ผลกระทบด้านสังคม สามารถแบ่งประเด็นย่อย ดังนี้ (1) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว พบว่า นักเรียน ผู้ปกครอง และครู ประสบปัญหาด้านความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว โดยมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวน้อยลง แต่มีการทะเลาะกันบ่อยครั้ง (2) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ให้ข้อมูลว่า มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนน้อยมาก (3) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ของครูและนักเรียน พบว่า ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันน้อยมาก โดยเฉพาะนักเรียนที่ย้ายมาใหม่ และ (4) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ กับผู้บังคับบัญชา ครูและผู้ปกครองให้ข้อมูลว่า ค่อนข้างมีปัญหากับผู้บังคับบัญชา เนื่องจากต้องช่วยลูกเรียนออนไลน์ หรือปัญหาความเสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยผลกระทบด้านสังคมข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ที่เสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย/แนวทางการจัดการเรียนการสอน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้แก่ครู นักเรียนและผู้ปกครองอย่างชัดเจน มีการจัดการชั้นเรียนให้มีความพร้อมและเหมาะสม มีการติดตามนักเรียนให้ได้รับการเรียนรู้ และควรมีการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ควรมีการช่วยเหลือ แนะนำอย่างเหมาะสมในกรณีที่นักเรียนพบปัญหาการเรียนรู้ ตลอดจนการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองและผู้ปกครองควรมีการประสานงานกับสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนของนักเรียน

2. ความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2.1 ความคาดหวังด้านร่างกาย พบว่า นักเรียนและผู้ปกครองมีความคาดหวังให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในแต่ละวิชาใช้เวลาน้อยลง เพื่อที่จะได้มีเวลาในการทำกิจกรรมอื่นเพิ่มมากขึ้น ทางด้านครู มีความคาดหวังที่จะมีเวลาพักผ่อนเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะมีเวลาในการดูแลสุขภาพร่างกายตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของรัตน สว่างบัวเผื่อน และวิษณุ ทรัพย์สมบัติ (2564) ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ดีควรมีรูปแบบที่หลากหลาย และจัดตารางสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบให้เหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับสถานการณ์และความพร้อมของผู้เรียน ลดการบรรยายให้เรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการปฏิบัติจริง (Active learning) และจัดตารางเรียน/ตารางสอนให้สอดคล้องกับการเรียน On hand

2.2 ความคาดหวังด้านจิตใจ พบว่า (1) นักเรียนมีความคาดหวังให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนออนไลน์ให้มีความน่าสนใจ เหมาะสมต่อระดับการเรียนรู้ของนักเรียน (2) ผู้ปกครองมีความคาดหวังให้ทางโรงเรียนมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น และ (3) ครูมีความคาดหวังเรื่องเวลาในการเตรียมตัวสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ มีความคาดหวังที่จะได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์และองค์ความรู้จากทางโรงเรียนที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของรัตน สว่างบัวเผื่อน และวิษณุ ทรัพย์สมบัติ (2564) ที่เสนอแนะว่า ควรจัดเวลาเรียนให้สอดคล้องและ

เชื่อมโยงกับรูปแบบการเรียนรู้โดยกำหนดแนวทางการนับเวลาเรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนในทุกรูปแบบ ทั้งนี้การนับเวลาเรียนต้องเป็นไปตามเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน ในกรณีมีความจำเป็นสำหรับนักเรียนบางคนที่มีผลการประเมินการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แต่มีเวลาเรียนหรือมีจำนวนชั่วโมงเรียนไม่เพียงพอ อนุโลมให้นักเรียนมีสิทธิ์สอบและเลื่อนชั้นได้ ตามการอนุมัติจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการประชุมครั้งที่ 8/2564 วันที่ 13 สิงหาคม 2564

2.3 ความคาดหวังด้านการเรียน พบว่า (1) นักเรียนมีความคาดหวังให้ครูถ่ายทอดบทเรียนช้าลง รวมถึงมีการพัฒนาสื่อการสอนที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (2) ผู้ปกครอง มีความคาดหวังด้านเวลาในการทำงานอย่างเต็มที่ โดยปรับรูปแบบการทำงานออนไลน์ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และ (3) ครู มีความคาดหวังด้านโอกาสในการพัฒนาตนเองในหลากหลายช่องทาง เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนโดยความคาดหวังของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม มีความสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ที่ได้เสนอบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานการณ์วิกฤติ ว่า ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน ในสถานการณ์วิกฤติ เพื่อให้นักเรียน/ผู้เรียนสามารถใช้อุปกรณ์เพื่อการศึกษาได้ ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียน รวมทั้งจัดระบบการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนสถานการณ์วิกฤติอย่างมีประสิทธิภาพ และควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤติเพื่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้วิถีใหม่ (New normal learning) ที่เหมาะสม

2.4 ความคาดหวังด้านการเงิน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม ได้แสดงความคาดหวังตรงกันว่า ในการเรียนออนไลน์ควรส่งผลกระทบต่อรายจ่ายของครอบครัวน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ที่พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอ เหมาะสมกับบริบท ความต้องการของสถานศึกษา ควรมีการคำนวณค่าใช้จ่ายเพื่อจะสามารถจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการแท้จริง

2.5 ความคาดหวังด้านสังคม จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาสามารถแบ่งเป็นประเด็นย่อยด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว พบว่า นักเรียนมีความคาดหวังให้มีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว และเพื่อน เพื่อช่วยลดความเครียดในการเรียน ด้านผู้ปกครองและครูมีความคาดหวังให้ครอบครัวเข้าใจลักษณะการทำงาน หรือการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (2) ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน พบว่า นักเรียนมีความคาดหวังให้มีช่องทางการสื่อสารที่สามารถติดต่อ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทางด้านผู้ปกครอง มีความคาดหวังว่าต้องการให้เพื่อนร่วมงานมีความเข้าใจภาวะเรื่องการเลี้ยงลูก ซึ่งอาจต้องมีความยืดหยุ่นในการทำงานสูง และครู มีความคาดหวังให้มีการสนับสนุนองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (3) ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์ของครูและนักเรียน พบว่า ครูมีความคาดหวังให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูในระหว่างสอน เพื่อให้การดูแลนักเรียนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ (4) ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา พบว่า ครู และผู้ปกครอง ได้แสดงความคาดหวังตรงกันว่า ต้องการให้ผู้บังคับบัญชามีความเข้าใจในข้อจำกัดของการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Hussin WNTW, Shukor HJ, Shukor NA (2019, pp. 4-12) ที่พบว่า เมื่อสถานการณ์ที่ส่งผลทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางด้านวิชาการลดลง ไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนตามปกติได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอน

ให้มีความเหมาะสม แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ การคงไว้ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและยังส่งผลให้การเรียนรู้มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างผลกระทบและความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ของโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น ภูมิภาค ขนาดของโรงเรียน จำนวนนักเรียน หรือสังกัดโรงเรียนรัฐ โรงเรียนเอกชน โรงเรียนในพื้นที่เมือง และชนบท เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบและความคาดหวัง และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้มีความแตกต่าง

2. ควรทำการศึกษาประเด็นร่วมของผลกระทบและความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอน แบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ทั้งประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน แบบออนไลน์ที่มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

3. ควรทำการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดการประเมินเชิงปริมาณอื่น ๆ เช่น การประเมินผล การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยใช้ Stufflebeam's CIPP model การประเมินของวาล์ฟ ดับบลิว ไทเลอร์ (Tyler, 1949, อ้างถึงใน ประพนธ์ศิริ สุเสาร์จ และสนั่น มีชันหมาก, 2547) การประเมินของมาร์วิน ซี อัลคิน (Alkin, 1969, อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2552) การประเมินของแมลคอล์ม เอ็ม โพรวัส (Provus, 1971, อ้างถึงใน นคร มูลนา, 2541) การประเมินของไมเคิล สคริฟเวน (Scriven, 1969, อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2552) การประเมินของโรเบิร์ต อีสเตค (Stake, 1978, อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2552) การประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick, 2019, อ้างถึงใน ณภัค ธนเดชะวัฒน์ และคณะ, 2560) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). การปิดสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ระลอกใหม่. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณภัค ธนเดชะวัฒน์ และคณะ. (2560). การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านพฤติกรรมตามแนวคิดของเคิร์กแพทริกกรณีศึกษาการฝึกอบรมโครงการพัฒนาผู้นำยุคดิจิทัล. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(1), 65-80.
- นคร มูลนา. (2541). การประเมินผลโครงการคัดกรองมะเร็งปากมดลูก อำเภอคลองเตย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประพนธ์ศิริ สุเสาร์จ และสนั่น มีชันหมาก. (2547). การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มตินสุดสัปดาห์. (2564). เช็กผลกระทบเรียน 'ออนไลน์'?? เสี่ยงสะท้อนจาก 'พ่อแม่' ถึง 'รัฐบาล'!! สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_457826

- มาลีวัล เลิศสาครศิริ และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัย เซนต์หลุยส์ จากสถานการณ์โควิด-19. *วารสารสุขภาพกับการจัดการสุขภาพ*, 7(1), 15-16.
- รณชัย คนบุญ และเสาวนีย์ ชูจันทร์. (2563). “ความปกติใหม่” ของภาคการศึกษาไทย ในรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาล. *วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*, 35(1), 1-12.
- รัตนา แสงบัวเพื่อน และวิษณุ ทรัพย์สมบัติ. (2564). แนวทางการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมิน ผลให้มีความยืดหยุ่นในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี. (2564). การเลื่อนเวลาเปิดการจัดการเรียนการสอนแบบปกติที่โรงเรียน (On - site) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564. ชลบุรี: โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี
- วิทยา วาโย และคณะ. (2563). บทความวิชาการการเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของ ไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 14(34), 285-296.
- ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. (2564). สถานการณ์โควิด – 19 ณ เดือนสิงหาคม 2564. สืบค้นจาก <https://workpointtoday.com/covidaug/>
- สมคิด พรหมจ้อย. (2552). *การเขียนรายงานการประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2564). สถิติจำนวนประชากร. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableAge>
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. (2564). นโยบายนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายวิทยา คุณปลื้ม). สืบค้นจาก <https://www.chon.go.th/cpao/page>
- Hussin WNTW, Shukor HJ, Shukor NA, 2019, Online interaction in social learning environment towards critical thinking skill: A framework, *Journal of Technology and Science Education* 2019, 9(1), 4-12.
- PISA Thailand. (2563). ผลการประเมิน PISA 2018: นักเรียนไทยวัย 15 ปีรู้และทำอะไรได้บ้าง. สืบค้นจาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2019-48/>
- TDRI. (2021). การแพร่ระบาดระลอก 3 สถานการณ์ ผลกระทบและทางออกเชิงนโยบาย. สืบค้นจาก <https://tdri.or.th/2021/05/covid-119/>